

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. V. Viterbien, Cambii seu societatis. Debitore assumente in se onus cambiandi, seu girandi pecunias sub cambiis, ac facta ex conventionem deputatione certi mercatoris, per quem cambium exerceri ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

ideoque non intrabant termini expirationis mandati per mortem mandantis, vel mandatarij, quia verè non agebatur de mandato, sed in susceptione facti, quod ob non factum trahit secum obligationem ad damna & interesse, etiam absque interpellatione alijque requisitis, Iamque obligationem non dubitatur esse ad hæredes activè & passivè transitoriam, ad instar quarumcumque stipulationum, & contractuum, ut omnis generalibus, in specie probari dicebam ex decisionibus in *Romana multiplici 5. Novembris 1625. coram Pirovano, & 18. Martij 16. 4. coram Meltio*, in cuius casu emptor, qui de pretij residuo debitor remanebat, se obligavit illud investire in loca Montium, census, vel stabilia fructifera, atque fructus exigere, illosque denuo investire, ac ita multiplicare, donec certa summa constitueretur, quia si ipse, vel ejus hæres id non fecit tunc ob non adimpletum mandatum, vel non præstitum factum promissum, tenetur ad quanti interest esse factum, quod occasione fructuum dotarium habetur *sub tit. de dote, & alia occasione habetur sub tit. de usuris & interesse*.

Neque intrabat ratio pro alia parte exaggerata, quod electa esset industria personæ, cum datio & respectivè susceptio mandati vel facti, non fuerit voluntaria, & ratione industriæ personalis, prout in primo contractu pecuniæ datæ ad negotiandum juxta dictas decisiones 304. & 556. par. 2. rec. præterea fortè potest, sed fuerit necessaria ob creditoris reintegrationem, & nè interim ex mutuo, & permanentia suæ pecuniæ penes debitorem damnum patiat; Multò magis in præfenti, dum cambiorum transmissio & continuatio faciendæ non erat per ipsummet Braccium, ita ut dici valeat, sequuto ejus obitu actum non potuisse amplius explicari, sed erat faciendæ per mercatorem ab ipso eligendum, & deputandum, qui semel electus absque alia præfati debitoris opera, sive viveret, sive mortuus esset, continuationem facere poterat.

Et nihilominus, etiam in casu simplicis, & veri mandati, prout est in alio casu supradicto, quando scilicet creditori datur facultas capiendi summam æquivalentem ad cambium, adhuc omninò verius, ac ubique receptum est, tale mandatum per mandantis, vel mandatarij mortem naturalem, seu civilem non cessare, quoniam juris regula, ut mandatum per mandantis vel mandatarij mortem expiret, procedit in mandato voluntario ex utraque parte, quancumque revocabili, secus autem in mandato necessario, quod ex stipulatione debitor tribuit creditori in causam, & rem propriam, donec sequatur solutio, dum illud debitor volens non potest in vivo creditore expressè revocare, idèò minus intrat exspiratio per mortem, quæ aliud non est, nisi quædam revocatio tacita seu ficta, ut ita distinguendo inter mandatum voluntarium & necessarium plenè alijs allegatis habetur *apud Trentacinq. lib. 2. var. resol. tit. de procur. resol. 10. num. 7. & 9. Gabr. de procurator. conclus. 2. num. 56. Seraph. decis. 541. num. 3. Buratt. decis. 440. nu. 2. & 3. Merlin. decis. 436. num. 11.*, & tanquam absolute habuit Congregatio Baronum & Rota in *Romana Cambiorum supra discurs. 2.*, Atque in praxi est ubique receptum, nedùm ex dicta viva ratione, quod mandatum necessarium in rem propriam, sicuti non potest expressè revocari, ita non revocatur tacitè & fictè per mortem, nè plus operetur tacitum quàm expressum, sive plus fictio quàm veritas, sed etiam quia cambiorum cursus, non solum resultat ex ratione mandati, sed etiam ex

ratione restorationis damnorum, quæ alias creditor ita pati dicitur.

Allegabatur pro parte debitorum *consilium Camballi 145. lib. 2.*, sed dictum fuit istam doctrinam fuisse rejectam in dicta *Romana Cambiorum*, tam in Congregatione Baronum, quam in Rota, quoniam verè iste Doctor in hac parte solemniter æquivocavit, vel ad clientis affectionem ita impròbabiliter scribere voluit, totum enim se fundat in *conf. 112. Soccin. jun. l. 1. n. 12.* qui agit de mandato voluntario dato ad donandum, ut expiret per mortem mandantis, maxime dum hæredem reliquerat pupillum, quod omninò extraneum est à mandato necessario, & per viam stipulationis in rem mandatarij.

Magnum item fundamentum ex parte dictorum hæredum constituebatur ad probandam societatem in conventa participatione lucri, dum conventum est, quod usque ad 7. pro centenario sit dantis pecuniam, totum verò plus cedat commodo recipientis & cambiare debentis, Sed replicam hoc esse æquivocum clarum, Tum quia societas importat communionem lucri & damni, ac utilitatis & periculi, quæ in præfenti omninò absert quia si dabatur casus, ut fors principalis absque cambiantis culpa amitteretur, vel nullum in cambijs adesset lucrum, sed potius jactura & fortis principalis diminutio, & quæ incertitudo unicè salvat hunc contractum ab usura, utique Braccius nullum sentiebat damnum, neque de periculo participabat, ergò incongruum est terminus societatis, sed potius illud incertum lucrum excrescens summam scut. 7. pro centenario, dici potest salarii seu merx institoria, seu operæ assumptæ.

Tum clarius, quia cum Braccius esset debitor pecuniæ, ita ut ad ejus damnum & præjudicium tale cambium currere debuissent, idcirco voluit convenire de interesse limitato, ut scilicet dictam summam non excederet, sibi remissa seu condonata summa excrescente, juxta ea, quæ de hoc cambio limitato habentur plenius deducta in *Romana Cambii de Sfortijs infra di. 6.*, & sic debitor nullum sentit lucrum, nec aliquam illius participationem habet, sed solum ita patitur minus damnum & interesse.

Et ex his A.C. pro creditoribus judicavit, relaxando mandatum executivum, tam pro sorte principali, quam pro ipsis cambijs & recambijs, atque interposita appellatione, Signatura justitiæ illam rejectit quoad effectum suspensivum rescribendo cum clausula *sine præjudicio executionis* de sola appellatione ad devolutivum in Rota, sed subsequens concordia litem terminavit.

VITERBIEN-

CAMBII

SEU

SOCIETATIS

PRO

MARIO.

Responsum pro veritate.

Debitore assumente in se onus cambiandi seu girandi pecunias sub cambijs, ac facta

facta ex conventionione deputatione certi mercatoris, per quem cambium exerceri debeat, Si deinde creditor, ut debitori rem gratam faceret eum liberet ab obligatione utendi opera dicti mercatoris, An exinde retulit omnimoda novatio ita ut inducat etiam liberatio ab onere cambiandi.

Dissoluta societate per mortem unius ex sociis, An & de quibus lucris, vel damnis socii defuncti hæredes debeant participare.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**Acti series.
- 2 Cambia non debentur sine justificatione spacci-
orum saltem per litteras redditus.
- 3 Sed quandoque sine eis debentur tanquam dam-
na & interesse.
- 4 An remissio oneris utendi opera mercatoris de-
putati liberet ab onere cambiandi.
- 5 De validitate consuetudinis, ut provisiones cor-
respondentium cedant ad beneficium girantis.
- 6 Expensa provisionum sunt notabiles.
- 7 Cambium creari potest ex debito precedenti.
- 8 Super conclusionem, an cambia sint licita, si dans pe-
cuniam, certo sciat recipientem non posse eam
cambiare.
- 9 Quando de facili detur compensatio seu retentio.
- 10 Non debet quis participare de damno, ubi non
participaret de lucro, & de materia Societatis.

DISCURSUS V.

Inter Societate inter Antonium & Marium super negotio lignorum, eaque brevi tempore dissoluta per mortem Antonij, cum hic in negotio erogasset summam scilicet 3200, deventum est ad conventionem inter Camillum Antonij hæredem, & Marium, ut hic retinere deberet dictam summam in negotij continuatione implicatam tanquam debitor, & ad cambium, suscipiendo in se onus cambiandi, ac girandi dictarum pecuniarum valorem per ferias, deputato ex conventionione ad hunc effectum certo mercatore; Deindeque per apocam Camillus, ut Marius ab expensis eximeret, eum liberavit ab onere utendi opera dicti mercatoris. Unde cum post plures annos Marius in venditione lignorum notabilem jacturam sensisset, neque dicti cambij exercitum sequutum esset. Hinc orta est inter dictas partes controversia super duobus, Primò nempe, an cambia seu fructus deberentur, Et secundò, an Camillus Antonii hæres contribuere teneretur ad dictum damnum, seu jacturam, ita ut intraret compensatio vel retentio, atque pro veritate consultus respondi, ut sequitur.

De duobus est quaestio, Primò nempe an debeantur cambia, dum de illorum realitate per litteras seu spaccia non docetur ad formam Constitutionis 18. Pij V. Et secundò super compensatione, seu retentione, de qua Marius debitor opponit contra Camillum creditorem pro contributione damni seu jacturae passæ in negotio sociali, & super utroque puncto sentio difficultatem contra Marium requirentem.

Quatenus enim pertinet ad primum, indubitatum est cambia peti non posse nec deberi tanquam cambia, cum hæc hodie non dentur licita, & exigibilia sine realitate spacciorum probanda saltem

Card. de Luca de Cambijs

tem per litteras redditus nuncupatas del *riorno*, per quas in Rota & Curia receptum est probari etiam litteras accessus nuncupatas dell' *andara*, ita ut absque tali justificatione nil profint confessiones partium, solidationes computorum, vel quæcumque alia conventioniones juxta *decis. 69. par. 9. rec.* quæ passim in Curia circumfertur Magistralis in *Ravennaten seu Faventina Cambij 16. Junij 1653. Bichio*, & in alijs frequenter, cum sit principium indubitatum.

Verùm difficultas est, an debeantur tanquam damna & interesse ob non factum, id est ob non adimpletum mandatum à Mario debitore susceptum girandi, seu girare faciendi pecunias per ferias juxta *decisionem in Romana pecuniaria 5. Junij 1648. coram Corrado*, & in *Romana pecuniaria coram Dunozeo impress. post Salgad. in labyrint. decis. 7. & inter suas decis. 829.* quæ pariter circumfertur tanquam magistralis, & est passim recepta in Curia, ut in *Romana Cambij 8. Aprilis*, & *4. Decembris 1659*, & *24. Aprilis 1662. coram Cerro*, & in alijs.

Cumque susceptio mandati sit litteralis, & clara, punctus est, an ex eo quod per apocam Camillus ad sublevandum Marium, nè sumptibus gravaretur, declaravit consensum præbere, nè teneatur uti opera mercatoris electi, vel eligendi pro transmissione pecuniarum ad nundinas, ita ab hoc onere liberatus remanserit, Atque in hoc probabilius negativè respondendum videtur, quoniam dictus consensus percutit solum revelationem oneris utendi opera mercatoris jam electi, non autem remissionem alterius præcedentis suscepti oneris girandi, & girati faciendi pecunias per ferias, Duo siquidem debitor suscepit onera, ad quorum utrumque per creditorem urgeri poterat, Unum simpliciter, & indeterminatè girandi, & girari faciendi pecunias per ferias, Et alterum electionis cujusdam certi, & determinati mercatoris; Hæc autem sunt inter se merè separata, quorum unum sine altero stare potest, cum bene possint simul stare quod Marius adstrictus remaneat mandato suscepto girandi pecunias per ferias, & tamen remaneat solutus ab alio onere id agendi per certum mercatorem Urbis, cum id facere possit per seipsum vel alium mercatorem, vel amicum, ejusdem, vel alterius loci, unde liberatio ab hoc secundo onere importare non videtur omnimodam novationem contractus, ac liberationem ab alio onere girandi, atque in hoc est mea difficultas.

Intererat autem Marij debitoris liberari à secundo onere, quam vis primum firmum remaneret, pro evitandis rigorosis expensis provisionum, & emolumentorum solvendorum dicto mercatori de necessitate electo, ejusque correspondens, & quas expensas in toto, vel notabili parte poterat evitare habendo libertatem girandi per seipsum, vel mediantibus personis sibi toties quoties bene visis, quoniam consuetudo est mercatorum & cambiantium, ut provisiones & emolumenta condonentur ipsi cambianti, seu giranti, soluta solum quadam modica recognitione correspondens, ut *dec. 45. nu. 3. cum seq. par. 4. rec. tom. 2.* & habetur in *Romana cambiarum disc. 1.*

Quod clarè probare videntur verba ejusdem apocæ percutientia revelationem ab expensis, quæ propriè in his provisionibus & emolumentis consistunt, *icci accio il medemo Mario non si aggravasse di spesa*; Cambia enim non sunt expensæ, sed sunt damna & interesse, quæ currunt in alteratione agij, seu emptione scilicet auri, vel marcarum in feria, in qua

in qua emptione debitor, qui onus habet cambian-
di, potest etiam esse in lucro de forte principali;
6 Dictasque provisionum, aliorumque emolumentorum
expensas esse notabiles, experti sumus moderno
tempore in Curia occasione plurium contro-
versiarum super hac materia habitatum, in quibus
compertum est, dictas expensas importare ter-
tiam partem & ultra ipsorum cambiorum.

Minus relevat, pecunias per Marium deberi ex
causa mercium, seu lignaminum, quia cum per
mortem Antonij jam dissoluta esset Societas, ex
tunc idem Marius volens negotium appaltus con-
tinuare, atque merces, aliàs sociales, facere proprias
rectè potuit se constituere ex dicta causa debito-
7 rem in pecunia sub cambijs giranda, donec restituo
sequeretur, ut habetur in eadem Romana pecu-
niaria 5. Junij 1648. Corrado & d. dec. 7. post Salgad.
in labyrint. Romana cambiorum 14. Junij 1649. Du-
noz. eto inter suas decis. 329. alia Romana Cambio-
rum 28. Aprilis 1651. Veroffio & in alijs.

Proit nec relevare videtur Marius, sciente, ac
volente Camillo creditore, pecunias prædictas
convertisse in dictum appaltum, in cujus exercitio
& negotiatione erat continuaturus, undè propte-
rea impossibile erat easdem pecunias per nundinas
gitare, undè cambium sit illicitum juxta decisiones
3 in Romana cambiorum 4. Julij 1642. & 18. Aprilis
1644. coram Peuring., quoniam istæ decisiones in
Curia nullatenus receptæ sunt, neque de eis in foro
aliqua ratio habetur in hac satis frequenti materia,
utpotè continentes juris propositiones in abstra-
cto veras, sed aliquo æquivoco laborantes quoad
applicationem ad factum.

Duæ siquidem sunt species cambiorum, Una est
directa, quia nempe habens pecunias in uno loco,
eisque indigens in altero, vel in nundinis, illas det
campori, vel alteri ut cambiaret, & isto casu si dans
certò sciat recipientem conversurum esse pecuni-
as in alios usus, neque habere modum implendi lit-
teras, ac præstandi pecunias in nundinis, vel loco
convento, tunc intrat difficultas, de qua in allega-
tis decisionibus coram Peuring.

Altera est obliqua continens plures contractus,
Primum nempe & primarium mutui, quod credi-
tor facit debitori de pecunijs in eos usus conver-
tendis. Et secundum mandati, quod idem debitor
dat creditori, vel quod in se suscipit inveniendi ab
alijs summam æquivalentem sub cambijs, & hic se-
cundus modus est frequens & usitatus, neque in eo
intranat deducta in allegatis decisionibus, utpotè
percutientia primam speciem non istam, in qua
non ipsa pecunia cambianda est, sed altera, seu ejus
æquivalens, quod in hac facti specie habetur ex-
pressum, ibi, *dictas pecunias, seu illarum valorem
girandi &c.*

Quo verò ad alterum punctum compensationis,
vel retentionis, puto ex libro retento per Marius
super mercibus vendendis, earumque pretio, stan-
tibus adminiculis in facti nota deductis, sufficien-
tissimè probari damnum, seu jacturam passam in
venditione mercium, seu lignaminum, cum aga-
tur de libro ex conventionem per Marius tenendo,
adminiculato cum copijs partitarum non impug-
natarum à Camillo, undè in hoc nullam habeo dif-
ficultatem.

Prout modicam haberem super puncto com-
pensationis, vel saltem retentionis, quæ ex æquita-
te recepta in Tribunali A. C. & in Curia admitti-
9 tur etiam in casibus, in quibus aliàs de rigore iuris
ratione juramenti, vel processus executivi com-
pensatio non intraret, maxime quia creditum, cu-

jus ratione prætenditur compensatio, vel retentio,
non provenit ex causa omninò diversa, sed ab ea-
dem à qua provenit debitum, cum quo habet con-
nexionem, quo casu facilius intrat compensatio,
quoniam est potius calculus dati & accepti, quam
compensatio ex deductis per Capyc. Larr. dec. 25 n.
23. & consult. 73. num. 27 & 28. & Rot. dec. 74. num.
28. post Merlin. de pignor.

Sed mea difficultas est super insubsistentia cre-
diti, cujus ratione compensatio, vel retentio alle-
gatur, quodque damnum passum in venditione
mercium, seu lignaminum cedere non debeat dam-
no Camilli hæredis Antonij, qui societatem iniit
cum Marco super appaltu.

Societas enim dissoluta fuit per mortem Anto-
nij, undè ex ea det totum lucrum, vel damnum in
futurum contingens ex successiva continuatione
negotij, cessit commodo, vel incommodo Marij
qui potuisset in annis subsequenibus vendere lig-
namina longè majori pretio, & cum lucro, quod
1 totum fuisset suum, ideò ejus debet esse damnum,
quod sentiri non debet ab eo, qui nullum lucrum
sperare poterat Buratt. dec. 336. n. 4. dec. 439 n. 1.

Atque communicatio lucri & damni, non ob-
stante dissolutione societatis, intraret solum in lig-
naminibus jam incisis & repositis de anno 1656 &
sic præparatis durante societate ex deductis per
Buratt. dec. 463. n. 1, non autem circa ea, quæ ob-
venerunt in annis sequenibus, Præsertim stante
dicta novatione, seu conversione pecuniæ prius
positæ in societate in diversum contractum cam-
bij, per quam liquet Marius suscepisse totum ne-
gotium in se, ita ut totus casus inde contingens
lucri, vel damni respectivè sit solum suum, undè
solus concursus prætendi potest in damno, quod
obvenit in negotio jam acto, seu præparato de an-
no 1656. non autem in annis subsequenibus; At-
que saltem negari potest hoc esse turbidum & illi-
quidum, quod sufficit, ut non intret compensatio,
vel retentio ut habetur dec. 225 p. 8. rec. & dec.
92 p. 9. Romana pecuniaria 19. Januarij 1646. 7. Junij
1647. & 10. Februarij 1648. coram Corrado, et in alijs
frequentior.

Neque dici potest, quod ex conventionem tene-
di librum, ac dandi iustificationes super venditio-
nibus lignaminum, desumi possit continuatio ne-
gotij socialis ex quadam tacita societate per hæ-
redem renovata, cum ex instrumento pateat id so-
lum conventum esse pro cautela & securitate Ca-
milli dantis pecuniam ad cambium, ut ita scilicet
reddatur tutus de bona administratione negotij,
quodque pecunie exinde retrahendæ in alios usus
non convertantur, et hanc dixi mihi videri verita-
tem.

ROMANA
CAMBII DE SFORTIIS
P R O
P R I N C I P E L U D O V I S I O
C U M
C A R D I N A L I S F O R T I A .

*Casus decisus per Rotam pro Ludovisio,
pendet revisio.*

De justificatione realitatis cambiorum, an
ad illam præcisè sint necessariæ litteræ,
itaùt sine illis alia fieri possit probatio
negnè,